CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
юридичний факультет
Кафедра теорії права та прав людини

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
проф. Віталій ГОРДЄЄВ
“ 28 ” січня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

обов’язкова

Освітня програма Право
Спеціальність D 8 Право
Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
юридичний факультет
Мова навчання українська

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія права», складена відповідно до вимог Освітньої програми «Право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D 8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право.

Розробники:

Гураленко Наталія Анатоліївна, професор кафедри теорії права та прав людини, доктор юридичних наук;

Донченко Ольга Павлівна, асистент кафедри теорії права та прав людини, кандидат юридичних наук;

Байталюк Зоряна Володимирівна, асистент кафедри теорії права та прав людини, доктор філософії PhD.

Викладачі, що забезпечують читання даної навчальної дисципліни:

Гураленко Наталія Анатоліївна, професор кафедри теорії права та прав людини, доктор юридичних наук;

Донченко Ольга Павлівна, асистент кафедри теорії права та прав людини, кандидат юридичних наук;

Байталюк Зоряна Володимирівна, асистент кафедри теорії права та прав людини, доктор філософії PhD.

Погоджено з гарантом ОП Право _____ **д.ю.н., проф. Оксана ЩЕРБАНЮК**

Затверджено на засіданні кафедри теорії права та прав людини

Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Завідувач кафедри теорії права та прав людини _____ **д.ю.н., проф. Наталія ГУРАЛЕНКО**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії _____ **PhD, ас. Лаура БЗОВА**

Мета навчальної дисципліни. З першого року заснування університету Франца-Йосифа у Чернівцях (в 1875 р. це був адміністративний, господарський і культурний центр Буковини в тодішній Австро-Угорській імперії) на юридичному факультеті почали читати курс з філософії права. Це повністю відповідало давній традиції викладання з кафедри фундаментальної філософсько-правової науки, започаткованої ще у 1661 р. в Гейдельберзькому університеті С. Пуфендорфом (через деякий час там же викладав свою концепцію філософії права Г. В. Ф. Гегель). Сьогодні філософія права досягла особливого розвитку, стала обов'язковою для майбутніх юристів навчальною дисципліною. Саме усвідомлення глибинних онтологічних засад права, гносеологічних його потенціалів дозволяє критично оцінити стан нинішньої юриспруденції та керівних принципів її функціонування, виявити обмеженість вузько-догматичного підходу до правореалізації і запропонувати інший, більш складний, але й більш відповідний ідеалу справедливості спосіб розуміння права та засобів його втілення у реальність. Сучасне право наскрізь філософізоване явище. Це проявляється на всіх рівнях правової матерії та відносно всіх аспектів філософського знання: онтологічного, гносеологічного, логічного, аксіологічного, антропологічного, семіотичного, й навіть естетичного. Філософія права вивчає всі вказані аспекти права, а головне – закономірності їх взаємодії та взаємозв'язку, таким чином, формулюючи універсальну макроструктурну модель права.

Усвідомлення цих фактів знайшло своє відображення у запропонованій програмі, що дає можливості при успішному її проходженні досягти поставленої **мети -** сформувати в студента, що навчатиметься за нею: 1) професійний світогляд, концептуальні та методологічні компетентності у галузі права, креативні навички, знаходити, формулювати та розв'язувати актуальні фахові проблеми; 2) спеціалізовані уміння, необхідні для переоцінки та розширення уже наявних знань у сфері права, продукування інноваційних ідей, філософсько-правових концепцій та теорій тощо; 3) навички критичного аналізу та синтезу нових та комплексних правових ідей, зокрема спрямованих на оцінювання соціологічних, психологічних, політичних, етичних та екзистенційних аспектів феномена права, вияву детермінантів оптимізації його розвитку в сучасній Україні; 4) розвинути уміння і навички вільного спілкування з питань, що стосуються сфери професійних знань з колегами по навчанню, широкою науковою спільнотою, суспільством в цілому.

Зміст навчальної дисципліни сприяє формуванню концептуальних та методологічних знань, необхідних для залучення майбутніх випускників у сферах професійної та наукової діяльності. Послідовність, тематичність вивчення навчальних елементів, їх перелік та обсяг відповідають структурно-логічній схемі підготовки кваліфікованих здобувачів вищої юридичної освіти.

Пререквізити. Для підвищення ефективності засвоєння курсу «Філософія права» здобувач вищої освіти має вивчити такі дисципліни, як «Права людини», «Теорія права».

Результати навчання. Після вивчення навчальної дисципліни «Філософія права» студент володітиме наступними компетенціями, що закріплені в Освітній програмі підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право:

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Спеціальні компетентності:

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

СК 17. Розуміння природи правової культури та здатність діяти у відповідності з нею

СК 18. Розуміння права як цінності та здатність діяти відповідно до цього

Програмні результати навчання:

РН 1 Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 18 Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19 Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Визначений робочою програмою перелік компетентностей, що закріплені в Освітній програмі підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право, їх логічна послідовність здатні забезпечити здобуття студентами теоретичних знань, умінь, навичок, достатніх для продукування нових ідей, вирішення комплексних проблем у сфері професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, творчого підходу та пошуку альтернативних рішень. Їх зміст також вказує на здатність забезпечити належну підготовку висококваліфікованих, конкурентоспроможних, інтегрованих у європейський і світовий освітньо-науковий простір фахівців у галузі права, спроможних вирішувати комплексні проблеми у сфері професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, продукувати нові теоретичні та прикладні ідеї, приймати відповідні організаційні та управлінські рішення у сфері юридичної практики, що супроводжується глибоким переосмисленням наявних і створенням нових цілісних знань та професійною діяльністю.

ОПИС ЗМІСТУ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	Рік зпідготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	3,0	90	14	30	-	-	46	-	екзамен
Заочна	2	3	3,0	90	4	6	-	-	80	-	екзамен

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем з навчальної дисципліни	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні проблеми філософії права**											
Тема 1. Філософія права в системі юридичної освіти 1. Становлення та розвиток філософії права як науки та навчальної дисципліни 2. Предмет філософії права 3. Структура філософії права 4. Функції філософії права 5. Завдання філософії права 6. Значення філософії права в підготовці майбутніх юристів 7. Місце філософії права в серед суспільних та юридичних наук та системі юридичної освіти	7	2	2			3	7	1	1			5
Тема 2. Типи праворозуміння: природно-правові концепції права 1. Типологія природно-правових концепцій 2. Теорія природного права як онтологічна основа обґрунтування прав людини 3. Термінологічно-понятійний апарат людинорозуміння: людина-індивід(індивідуум)- -особа-громадянин-персона-особистість-суб'єкт-правовий суб'єкт 4. Право на життя: поняття, зміст та обсяг 5. Право на евтаназію 6. Право на гідність: поняття, зміст та обсяг	8	1	4			3	7	1	1			5
Тема 3. Типи праворозуміння: юридичний позитивізм 1. Виникнення юридичного позитивізму, його соціально-економічні та	8	1	4			3	6	-	1			5

ідеологічні джерела, зв`язок з філософським позитивізмом 2. Юридичний позитивізм: гносеологічний зміст та методологічне значення 3. Теорія позитивного права як онтологічна основа обґрунтування права держави 4. Типологія позитивно-правових концепцій 5. Нормативізм Ганса Кельзена 6. Концепція Герберта Харта												
Тема 4. Типи праворозуміння: соціологічні концепції права 1. Гносеологічний зміст соціологічних концепцій у праві 2. Методологічне значення соціологічних концепцій у праві 3. Концепція «живого права» Євгена Ерліха 4. Правовий реалізм: соціально-правові аспекти. 5. Правовий прагматизм: соціально-правові аспекти.	5	1	1			3	6	-	-			6
Тема 5. Типи праворозуміння: психологічні концепції права 1. Гносеологічний зміст та методологічне значення психологічних концепцій у праві 2. Правосвідомість: поняття, співвідношення раціональних та ірраціональних елементів 3. Моделі поведінки як прояв відношення людини до права: автономна, гетерономна, девіантна 4. Концепція права Леона Петражицького 5. Психоаналітичні джерела права в роботі З. Фрейда: право як витіснення в «ід», елемент структури «над-Я», причина неврозів	5	1	1			3	6	-	-			6

Разом за ЗМ1	33	6	12			15	32	2	3			27
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 2. Праксеологічні проблеми філософії права**											
Тема 1. **Філософія свободи у праві** 1. Світоглядні ідеї щодо розуміння свободи в історії правничої думки 2. Онтологічні підходи до розуміння свободи у праві: • свобода як умова розвитку індивіда, • свобода як вибір та свобода як пізнана необхідність, • фактична та юридична свобода, • негативна свобода («свобода від») та позитивна свобода («свобода для») 3. Нормативне закріплення свободи у публічному та приватному праві 4. Свобода як правова цінність. Право як міра свободи	6	1	2			3	7	1	1			5
Тема 2. **Філософія рівності у праві** 1. Світоглядні ідеї щодо розуміння рівності в історії правничої думки 2. Онтологічні підходи до розуміння рівності у праві: фактична та формальна рівність у праві 3. Нормативне закріплення рівності у публічному та приватному праві 4. Рівність у праві та справедлива нерівність: співвідношення понять 5. Гендерна рівність у праві	6	1	2			3	7	-	1			6
Тема 3. Філософія справедливості у праві 1. Світоглядні ідеї щодо розуміння справедливості в історії правничої думки 2. Онтологічні підходи до розуміння справедливості у праві: дистрибутивна (розподільна), комутативна (урівнююча), ретробутивна (воздаюча) справедливість у праві; формальна та реальна	7	2	2			3	8	1	1			6

справедливість у праві 3. Нормативне закріплення справедливості у публічному та приватному праві 4. Справедливість як правова цінність												
Тема 4. Філософія істини у праві 1. Світоглядні ідеї щодо розуміння істини в історії філософсько-правової думки 2. Онтологічні підходи до розуміння істини у праві: кореспонденції, когерентний, апріорності, прагматизму, скептицизму 3. Істина як мета суддівського пізнання 4. Антиномічність змагальності судового процесу та процесу встановлення істини у справі	6	1	2			3	6	-	-			6
Тема 5. **Філософія правосуддя** 1. Ідея правосуддя в історії правничої думки 2. Правосуддя та судочинство: співвідношення понять 3. Суддівська етика: поняття та нормативне закріплення 4. Суддівський розсуд: поняття та межі 5. Судовий процес як соціальна взаємодія	6	1	2			3	6	-	-			6
Тема 6. **Філософія злочину** 1. Психологічні та соціальні джерела формування злочинної поведінки людини 2. Концепція Ч. Ламброзо в поясненні природи злочинності 3. Злочин як форма сублімації в концепції З. Фрейда 4. Вина як філософсько-правова категорія 5. Кримінальна субкультура особи злочинця	6	1	2			3	6	-	-			6
Тема 7. **Філософія покарання** 1. Становлення і розвиток інституту покарання 2. Концепція Ч. Беккаріа в	6	1	2			3	6	-	-			6

поясненні природи покарання 3. Покарання і його мета крізь призму теорій, які заперечують право держави карати 4. Відповідальність як філософсько-правова категорія: позитивна відповідальність та негативна відповідальність 5. Смертна кара: застосування та заборона												
Тема 8. Філософія правотворчості 1. Правотворчість, законотворчість, нормотворчість: співвідношення понять 2. Суб'єктивний та об'єктивний рівні правотворчості 3. Закон як соціальне явище 4. Цілі правотворчості 5. Принципи правотворчості 2. Кодекси парламентської етики 3. Культурологічні рівні правотворчості	7	-	2			5	6	-	-			6
Тема 9. Філософія право інтерпретації 1. Становлення та розвиток філософської герменевтики, її зв'язок із юриспруденцією 2. Герменевтичні проблеми в праві: тлумачення нормативно-правового ,0тексту, тлумачення факту, тлумачення мотивів 3. Стиль і мова закону 4. Вплив праворозуміння на тлумачення права 5. Способи тлумачення права	7	-	2			5	6	-	-			6
Разом за ЗМ 2	**57**	**8**	**18**			**31**	58	2	3			53
Усього годин	**90**	**14**	**30**			**46**	90	4	6			80

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми (питання/завдання)

1	**Філософія права в системі юридичної освіти** **Питання:** 1.Становлення та розвиток філософії права як науки та навчальної дисципліни. 2.Предмет, структура та функції філософії права. 3.Завдання філософії права. 4.Значення філософії права в підготовці майбутніх юристів. 5.Місце філософії права серед суспільних та юридичних наук і в системі юридичної освіти. **Завдання:** 1.Складіть схему місця філософії права в системі юридичних наук. 2.Наведіть приклад юридичної проблеми, для осмислення якої необхідний філософсько-правовий підхід.
2	**Типи праворозуміння: природно-правові концепції права** **Питання:** 1.Типологія природно-правових концепцій. 2.Теорія природного права як основа обґрунтування прав людини. 3.Співвідношення понять «людина», «особа», «громадянин», «особистість» і «правовий суб'єкт». 4.Право на життя: зміст та межі. 5.Право на евтаназію у природно-правовому вимірі. 6.Право на гідність: зміст та обсяг. **Завдання:** 1.Порівняйте природне і позитивне право на прикладі захисту одного з прав людини. 2.Проаналізуйте правову ситуацію, у якій вимоги закону вступають у суперечність з уявленням про справедливість.
3	**Типи праворозуміння: юридичний позитивізм** **Питання:** 1.Виникнення юридичного позитивізму та його зв'язок із філософським позитивізмом. 2.Гносеологічний зміст і методологічне значення юридичного позитивізму. 3.Теорія позитивного права як основа обґрунтування права держави. 4.Типологія позитивно-правових концепцій. 5.Нормативізм Ганса Кельзена. 6.Концепція Герберта Харта. **Завдання:** 1.Визначте, як юридичний позитивізм пояснює обов'язковість запропонованої правової норми. 2.Складіть коротку порівняльну таблицю нормативізму Г. Кельзена та концепції Г. Харта.
4	**Типи праворозуміння: соціологічні концепції права** **Питання:** 1.Гносеологічний зміст соціологічних концепцій у праві. 2.Методологічне значення соціологічного підходу до права. 3.Концепція «живого права» Євгена Ерліха. 4.Правовий реалізм та його соціально-правові аспекти. 5.Правовий прагматизм та його соціально-правові аспекти. **Завдання:** 1.Знайдіть приклад, коли усталена соціальна практика впливає на застосування правової норми. 2.Порівняйте формальне правило та його фактичну реалізацію в запропонованій ситуації.
5	**Типи праворозуміння: психологічні концепції права** **Питання:** 1.Гносеологічний зміст і методологічне значення психологічних концепцій права. 2.Правосвідомість та співвідношення її раціональних й ірраціональних елементів. 3.Автономна, гетерономна та девіантна моделі правової поведінки. 4.Концепція права Леона Петражицького. 5.Психоаналітичні джерела права у працях З. Фрейда. **Завдання:** 1.Визначте модель правової поведінки персонажів у запропонованих ситуаціях та обґрунтуйте відповідь. 2.Складіть схему взаємозв'язку правосвідомості, мотивації та правової поведінки.
6	**Філософія свободи у праві** **Питання:** 1.Світоглядні ідеї щодо розуміння свободи в історії правничої думки. 2.Свобода як умова розвитку індивіда, вибір і пізнана необхідність. 3.Фактична та юридична свобода. 4.Негативна свобода «свобода від» та позитивна свобода «свобода для». 5.Нормативне закріплення свободи у публічному та приватному праві. 6.Свобода як правова цінність. Право як міра свободи. **Завдання:** 1.Проаналізуйте ситуацію конфлікту свободи однієї особи з правами інших та запропонуйте правовий баланс. 2.Наведіть приклади позитивної і

	негативної свободи у публічному або приватному праві.
7	**Філософія рівності у праві** **Питання:** 1.Світоглядні ідеї щодо розуміння рівності в історії правничої думки. 2.Фактична та формальна рівність у праві. 3.Нормативне закріплення рівності у публічному та приватному праві. 4.Рівність у праві та справедлива нерівність. 5.Гендерна рівність у праві. **Завдання:** 1.Визначте, чи є запропонована відмінність у правовому статусі дискримінацією або допустимою диференціацією. 2.Доберіть приклад правового механізму, спрямованого на забезпечення фактичної рівності.
8	**Філософія справедливості у праві** **Питання:** 1.Світоглядні ідеї щодо розуміння справедливості в історії правничої думки. 2.Дистрибутивна, комутативна та ретрибутивна справедливість у праві. 3.Формальна та реальна справедливість у праві. 4.Нормативне закріплення справедливості у публічному та приватному праві. 5.Справедливість як правова цінність. **Завдання:** 1.Розподіліть запропоновані правові ситуації за видами справедливості та поясніть вибір. 2.Оцініть умовне судове рішення з позицій формальної та реальної справедливості.
9	**Філософія істини у праві** **Питання:** 1.Світоглядні ідеї щодо розуміння істини в історії філософсько-правової думки. 2.Кореспондентський, когерентний, апріорний, прагматичний та скептичний підходи до істини у праві. 3.Істина як мета суддівського пізнання. 4.Антиномічність змагальності судового процесу та встановлення істини у справі. **Завдання:** 1.Проаналізуйте дві суперечливі версії однієї події та визначте дані, необхідні для обґрунтованого висновку. 2.Порівняйте два філософські підходи до істини на прикладі судового доказування.
10	**Філософія правосуддя** **Питання:** 1.Ідея правосуддя в історії правничої думки. 2.Правосуддя та судочинство: співвідношення понять. 3.Суддівська етика та її нормативне закріплення. 4.Суддівський розсуд: поняття та межі. 5.Судовий процес як соціальна взаємодія. **Завдання:** 1.Оцініть запропоновану поведінку судді з позицій професійної етики. 2.Визначте у короткому кейсі прояв суддівського розсуду та обґрунтуйте його допустимі межі.
11	**Філософія злочину** **Питання:** 1.Психологічні та соціальні джерела формування злочинної поведінки людини. 2.Концепція Ч. Ломброзо у поясненні природи злочинності. 3.Злочин як форма сублімації в концепції З. Фрейда. 4.Вина як філософсько-правова категорія. 5.Кримінальна субкультура особи злочинця. **Завдання:** 1.Порівняйте біологічне, психологічне та соціальне пояснення причин злочинної поведінки. 2.Проаналізуйте умовну ситуацію та визначте чинники, важливі для оцінки вини і відповідальності особи.
12	**Філософія покарання** **Питання:** 1.Становлення і розвиток інституту покарання. 2.Концепція Ч. Беккаріа у поясненні природи покарання. 3.Покарання та його мета крізь призму теорій, які заперечують право держави карати. 4.Відповідальність як філософсько-правова категорія: позитивна та негативна відповідальність. 5.Смертна кара: застосування та заборона. **Завдання:** 1.Порівняйте дві концепції мети покарання та визначте їх сильні й слабкі сторони. 2.Проведіть структуровану дискусію щодо меж гуманності та

	пропорційності державного покарання.
13	**Філософія правотворчості** **Питання:** 1.Правотворчість, законотворчість, нормотворчість: співвідношення понять. 2.Суб'єктивний та об'єктивний рівні правотворчості. 3.Закон як соціальне явище. 4.Цілі правотворчості. 5.Принципи правотворчості. 6.Кодекси парламентської етики. 7.Культурологічні рівні правотворчості. **Завдання:** 1.Оцініть запропоновану законодавчу ініціативу за основними принципами правотворчості. 2.Сформулюйте три критерії якісного закону та застосуйте їх до короткого нормативного фрагмента.
14	**Філософія правоінтерпретації** **Питання:** 1.Становлення та розвиток філософської герменевтики, її зв'язок із юриспруденцією. 2.Герменевтичні проблеми в праві: тлумачення нормативно-правового тексту, тлумачення факту, тлумачення мотивів. 3.Стиль і мова закону. 4.Вплив праворозуміння на тлумачення права. 5.Способи тлумачення права. **Завдання:** 1.Запропонуйте два варіанти тлумачення неоднозначної правової норми та обґрунтуйте кожен. 2.Визначте, який спосіб тлумачення доцільно застосувати до запропонованого нормативного фрагмента.

Самостійна робота студента

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин д.ф.н.	Кількість годин з.ф.н.
1	**Філософія права в системі юридичної освіти**	**1.Проаналізувати** роль філософсько-правового знання у формуванні професійного світогляду юриста. **2.Скласти** схему взаємозв'язків філософії права з іншими юридичними та суспільними науками.	3	5
2	**Типи праворозуміння: природно-правові концепції права**	**1.Порівняти** класичні та сучасні підходи до природного права, визначивши їх спільні засади. **2.Підготувати** короткий аналіз однієї дискусійної проблеми прав людини з позицій природно-правового підходу.	3	5
3	**Типи праворозуміння: юридичний позитивізм**	**1.Зіставити** основні положення нормативізму Г. Кельзена та концепції Г. Харта. **2.Визначити** переваги й обмеження позитивістського підходу до розуміння чинності права.	3	5
4	**Типи праворозуміння: соціологічні концепції права**	**1.З'ясувати,** як соціальні практики впливають на формування та реалізацію права. **2.Навести** приклад розбіжності між формальною правовою нормою і «живим правом» та коротко його проаналізувати.	3	6
5	**Типи праворозуміння: психологічні**	**1.Проаналізувати** співвідношення раціональних та емоційних чинників у правовій поведінці особи.	3	6

	концепції права	**2.Скласти** порівняльну характеристику автономної, гетерономної та девіантної моделей правової поведінки.		
6	**Філософія свободи у праві**	**1.Порівняти** позитивне і негативне розуміння свободи та показати їх значення для права. **2.Проаналізувати** конкретну правову ситуацію, у якій свобода особи обмежується заради захисту прав інших.	3	5
7	**Філософія рівності у праві**	**1.Розмежувати** формальну та фактичну рівність на прикладах із правового регулювання. **2.Підготувати** аргументовану позицію щодо допустимості правових механізмів, спрямованих на подолання фактичної нерівності.	3	6
8	**Філософія справедливості у праві**	**1.Порівняти** основні моделі справедливості та визначити сфери їх прояву в праві. **2.Проаналізувати** правову ситуацію, у якій вимоги законності та справедливості можуть не збігатися.	3	6
9	**Філософія істини у праві**	**1.Порівняти** основні концепції істини та визначити можливості їх застосування у юридичному пізнанні. **2.Проаналізувати,** як принцип змагальності впливає на встановлення обставин справи та пошук істини.	3	6
10	**Філософія правосуддя**	**1.Визначити** критерії, за якими судове рішення можна оцінювати як справедливе та обґрунтоване. **2.Проаналізувати** межі суддівського розсуду на прикладі умовної правової ситуації.	3	6
11	**Філософія злочину**	**1.Порівняти** психологічні та соціальні підходи до пояснення причин злочинної поведінки. **2.Підготувати** коротке есе про співвідношення свободи волі, вини та відповідальності особи за злочин.	3	6
12	**Філософія покарання**	**1.Порівняти** відплатну, превентивну та виправну моделі обґрунтування покарання. **2.Сформулювати** аргументи щодо меж права держави на покарання та критеріїв його гуманності.	3	6
13	**Філософія правотворчості**	**1.Проаналізувати** чинники, що впливають на якість і соціальну ефективність правотворчості. **2.Розробити** короткий перелік критеріїв оцінювання закону як соціально обґрунтованого та справедливого акта.	5	6
14	**Філософія правоінтерпретації**	**1.Порівняти** основні підходи до тлумачення правового тексту та визначити межі інтерпретації. **2.Проаналізувати** коротку правову норму з використанням двох різних	5	6

		способів тлумачення та зіставити результати.		

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти здійснюється в межах поточного контролю на практичних заняттях та за результатами виконання завдань за універсальними шкалами відповідно до висвітлення змісту й рівня підготовки: максимальний бал (залежно від теми) виставляється за повне, вільне, самостійне та аргументоване розкриття теоретичних і практичних питань із використанням обов'язкової й додаткової літератури та формуванням обґрунтованих висновків; зниження на 1–2 бали передбачається за достатньо повну або загальну відповідь із допущенням окремих несуттєвих чи суттєвих неточностей і незначних помилок; середній рівень виставляється за фрагментарне й поверхове викладення матеріалу без належної аргументації; 1–2 бали надаються за часткове володіння матеріалом із суттєвими помилками; а 0 балів виставляється за повне незнання, невиконання завдання або його неправильне виконання.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Навчання та викладання побудоване на комплексному і студентоцентричному підходах, принципах академічної свободи і академічної доброчесності, базується на інтерактивному навчанні практичного спрямування, поєднання самостійної та індивідуальної роботи студентів.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Засобами оцінювання є: усне опитування (індивідуальне, фронтальне та бліц-опитування); тестування на платформі Moodle; практичні завдання на платформі Moodle; розв'язання практичних ситуаційних завдань (кейсів) та філософсько-правовий аналіз проблемних ситуацій; аналіз та порівняння основних концепцій праворозуміння; розробка та захист структурно-логічних схем і порівняльних таблиць; аналіз філософсько-правових категорій, правових цінностей та юридичних текстів; підготовка аргументованої позиції щодо дискусійних філософсько-правових проблем; презентації результатів виконаних завдань та самостійних досліджень; письмові самостійні та контрольні роботи.

Кумулятивний метод: 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті. Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час екзамену.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Максимальний бал за конкретну тему визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Оцінювання здійснюється за наведеними нижче універсальними критеріями.

Кількість балів	Критерії оцінювання
Максимальний бал, передбачений за відповідну тему	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, повністю розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, використовує обов'язкову та додаткову літературу. Правильно та в повному обсязі виконує поставлені завдання, демонструє самостійність, послідовність і обґрунтованість висновків.

На 1 бал менше від максимального	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, у цілому розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, використовує обов'язкову літературу. Допускає окремі несуттєві неточності або незначні помилки, які не впливають на загальну правильність відповіді. Правильно виконує переважну більшість поставлених завдань.
На 2 бали менше від максимального	У цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст під час усних виступів і письмових відповідей, однак відповідь не завжди є достатньо глибокою, аргументованою та послідовною. Допускає окремі суттєві неточності й помилки. Практичні та тестові завдання виконує переважно правильно, але не в повному обсязі.
Середній рівень у межах установленого максимального бала	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Викладає його фрагментарно та поверхово, без достатньої аргументації й обґрунтування, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, допускає суттєві неточності та помилки. Правильно виконує лише частину поставлених завдань.
1–2 бали	Частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі повно та послідовно викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускає суттєві помилки. Виконує лише окремі елементи практичних або тестових завдань.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань і практичних завдань. Не виконав поставленого завдання або виконав його неправильно.

При поточному контролі враховуються результати неформального навчання, здобуті на навчальній платформі Prometheus (Конфлікт інтересів: треба знати! https://prometheus.org.ua) **та навчальній платформі HELP** (Gender Equality and Gender Mainstreaming, Anti-discrimination, Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers, Freedom of Expression, Gender Equality and Gender Mainstreaming), що за змістом відповідають темі або окремим питанням теми навчальної дисципліни «Філософія права».

Під час зарахування результатів неформального навчання застосовується шкала оцінювання відповідно до розподілу балів за темою навчальної дисципліни (яка відображена у робочій програмі навчальної дисципліни «Філософія права»).

Оцінка виставляється за умови наявності документа здобувача, що підтверджує участь у заході неформального навчання.

Зарахування результатів навчання здійснюється згідно положення «Про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» URL : https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-

chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity

Підсумковий контроль: екзамен

Перелік теоретичних питань та практичних завдань (кейсів) для підготовки до екзамену з навчальної дисципліни «Філософія права»

Блок теоретичних питань:

1. Становлення та розвиток філософії права як науки та навчальної дисципліни
2. Специфіка розуміння предмету філософії права
3. Право і закон: співвідношення та взаємозв'язок
4. Функції філософії права
5. Місце філософії права в системі юридичних наук та її взаємозв'язок з іншими навчальними дисциплінами
6. Структура філософії права: взаємодія та взаємозв'язок елементів
7. Поняття та предмет онтології права
8. Співвідношення фактичної та правової реальності
9. Теорія природного права як онтологічна основа обґрунтування прав людини
10. Теорія позитивного права як онтологічна основа обґрунтування права держави
11. Поняття та предмет гносеології права
12. Гносеологія права й методологія права: співвідношення понять
13. Соціально-історичні константи правового пізнання
14. Національно-психологічні константи правового пізнання
15. Форми пізнання права: раціональне та інтуїтивне у праві
16. Поняття та предмет аксіології права
17. Цінності права та право як цінність
18. Антицінність позитивного права
19. Загальнолюдські та соціальні цінності як основа творення сучасного права
20. Поняття та предмет антропології права
21. Термінологічно-понятійний апарат людинорозуміння
22. Правова свідомість: поняття та деформації
23. Автономна, гетерономна та девіантна моделі поведінки як прояв відношення людини до права
24. Логіка у структурі права і право як логічна система
25. Поняття та зміст юридичної формули
26. Діалектика як метод пізнання права
27. Антиномії у праві
28. Поняття та типологія природних концепцій права
29. Характеристика природничого підходу у праві
30. Право на життя: поняття, зміст та обсяг
31. Право на евтаназію
32. Смертна кара: застосування та заборона
33. Право на гідність: поняття, зміст та обсяг
34. Поняття та типологія позитивістських концепцій права
35. Характеристика позитивістського підходу у праві
36. Поняття та типологія соціологічних концепцій права
37. Характеристика соціологічного підходу у праві
38. Поняття та типологія психологічних концепцій права
39. Нормативізм Ганса Кельзена
40. Концепція «живого права» Євгена Ерліха
41. Концепція права Леона Петражицького

42. Свобода як філософська та філософсько-правова категорія: світоглядні ідеї в історії правничої думки
43. Основні підходи до розуміння свободи у праві: свобода як вибір та свобода як пізнана необхідність, фактична свобода та юридична свобода
44. Нормативне закріплення свободи у публічному та приватному праві
45. Право як міра свободи. Свобода вибору людини як умова відповідальності
46. Справедливість як філософська та філософсько-правова категорія: світоглядні ідеї в історії правничої думки
47. Основні підходи до розуміння справедливості у праві: дистрибутивна (розподільна), комутативна (урівнююча), ретробутивна (воздаюча) справедливість у праві
48. Основні підходи до розуміння справедливості у праві: формальна та реальна справедливість у праві
49. Нормативне закріплення справедливості у публічному та приватному праві
50. Рівність як філософська та філософсько-правова категорія: світоглядні ідеї в історії правничої думки
51. Основні підходи до розуміння рівності у праві: фактична та формальна рівність у праві
52. Нормативне закріплення рівності у публічному та приватному праві
53. Рівність у праві та справедлива нерівність: співвідношення понять
54. Гендерна рівність у праві
55. Істина як філософська та філософсько-правова категорія: світоглядні ідеї в історії правничої думки
56. Основні підходи до розуміння істини у праві: кореспонденції, когерентний, апріорності, прагматизму, скептицизму
57. Істина як мета суддівського пізнання. Антиномічність змагальності судового процесу та процесу встановлення істини у справі
58. Концепція Ч. Ламброзо в поясненні природи злочинності
59. Кримінальна субкультура особи злочинця
60. Вина як філософська та філософсько-правова категорія
61. Філософсько-правова інтерпретація мети покарання: мета покарання в контексті теорій, які визнають та заперечують право держави карати
62. Відповідальність як філософсько-правова категорія: позитивна відповідальність та негативна відповідальність
63. Ідея правосуддя в історії правничої думки
64. Правосуддя та судочинство: співвідношення понять
65. Суддівська етика: поняття та нормативне закріплення
66. Суддівський розсуд: поняття та межі
67. Правотворчість та законотворчість: співвідношення понять
68. Принципи тлумачення права та їх зв'язок із філософською герменевтикою
69. Герменевтика правового тексту. Способи тлумачення права
70. Вплив праворозуміння на тлумачення права

Блок практичних питань:

71. (кейс тема «Філософія права в системі юридичної освіти»)

Професор Токійського університету Л. Бріделль зауважував: «як свідчить історія нашої науки та сучасний її стан, філософія права подібна фенiксу, який постійно відроджується зі свого попелу: не дивлячись на періоди, коли противники вже святкували її зникнення, – вона безсмертна».

Чи погоджуєтесь ви з позицією вченого? До яких, на вашу думку, наслідків в юридичній освіті та подальшій праці юриста, що практикує, приводить заборона викладання філософії права?

Джерело наданого матеріалу : Петрова Л.В. Нариси з філософії права : навчальний посібник. Харків, 1995.

72. (кейс тема «Філософія права в системі юридичної освіти»)

Німецький філософ Г.В.Ф. Гегель міркував: «… Закон взмозі за своїм змістом відрізнятися від того, що є правом…. Те, що само по собі, згідно з розумом, є правом, і те, що міститься в певному законодавстві в значенні діючого права, складають дві відмінних категорії. Якщо хто-небудь скаже юристові, що той чи інший закон не відповідає поняттю права, то юрист відповість йому, напевно, таке: «Ви можете помилятись!», і потім доведе суть даного закону до свідомості, пояснить його, показуючи, що він правомірний, бо був визначений таким-то імператором, таким-то претором, такою-то постановою сенату, увійшов в це законодавство, знаходиться в зв'язку із цими визначеннями і тим самим з необхідністю випливає з них….»

Чи погоджуєтесь ви з позицією вченого? Чи, на вашу думку, має місце суттєва відмінність у правовому світогляді юриста-позитивіста і філософа-юриста (юриста, який у своїй професійній діяльності керується природно-правовим підходом)?

Джерело наданого матеріалу : Петрова Л.В. Нариси з філософії права : навчальний посібник. Харків, 1995.

73. (кейс тема «Філософія права в системі юридичної освіти»)

Чи погоджуєтесь Ви з твердженням: «Якщо порушення правових законів громадянами є великим злом, то це зло досягає найвищого ступеня, коли воно твориться владою, тобто тим самим авторитетом, який санкціонує закони, і, таким чином, в першу чергу зобов'язаний охороняти їх. Немає більш небезпечного шляху, ніж той шлях, на який ступає влада, порушуючи закони: вона губить свій авторитет і починає спиратись на найбільш ненадійний базис, а саме на силу.

Кожний юрист мусить це пам'ятати, а тому головним принципом його діяльності повинна бути строга законність. А щоб ця строга законність не виродилась в формалізм та буквоїдство, безумовно, потрібне спілкування з наукою права взагалі та з філософією права особливо…

Чи погоджуєтесь ви з доказами автора стосовно ролі філософії права при формуванні юриста як фахівця у сфері захисту прав людини? Обґрунтуйте свою думку

Як, на вашу думку, бути в таких випадках, коли влада строго дотримується і поважає закони, але ці закони карають громадян, наприклад за вираження думки, неугодної уряду, за неналежність до офіційної релігії тощо? Що, на вашу думку, є головним критерієм розмежування правових і не правових юридичних норм?

Джерело наданого матеріалу : Петрова Л.В. Нариси з філософії права : навчальний посібник. Харків, 1995.

74. (кейс тема «Структура філософії права (Логіка права»)

У вчительки однієї з початкових шкіл штату Нью-Йорк пропав гаманець. Вкрасти гаманець міг тільки хто-небудь із п'яти учнів: Ліліан, Джуді, Девід, Тео або Маргарет.

При опитуванні шлях дітей кожний із них дав по три відповіді:

Ліліан: 1) Я не брала гаманця.
2) Я ніколи в своєму житті нічого не крала.
3) Це зробив Тео.

Джуді: 1) Я не брала гаманця.
2) Мій тато досить багатий, і я маю власний гаманець.
3) Маргарет знає, хто це зробив.

Девід: 1) Я не брав гаманця.
2) З Маргарет я не був знайомий до вступу в школу.
3) Це зробив Тео.

Тео: 1) Я не винен.
2) Це зробила Маргарет.
3) Ліліан обманює, стверджуючи, що я украв гаманець.

Маргарет: 1) Я не брала гаманця учительки.
2) У цьому винна Джуді.
3) Девід може поручитись за мене, так як знає мене від дня народження.

При подальшому опитуванні кожний з учнів зізнався, що з висловлених ним трьох міркувань два вірних і одне хибне.

Визначте, хто з учнів украв гаманець своєї учительки.

Джерело наданого матеріалу : URL : http://mlynove-nvk.edukit.volyn.ua/Files/downloads/informatyka_cikavi_zadachi_2-9_antonova.pdf

75. (кейс тема «Структура філософії права (Логіка права»)

В одній зі східних країн був знаменитий оракул. Його виступами говорили три боги: бог Правди, бог Брехні і бог Дипломатії. Вони зображувались абсолютно однаковими фігурами, розміщеними за алтарем, перед яким люди, які шукали поради, падали на коліна. Боги завжди охоче відповідали на питання. Але так як вони були дуже подібні один до одного, ніхто не міг визначити, чи то відповідає бог Правди, якому треба вірити, чи то бог Брехні, який завжди говорить неправду, чи то бог Дипломатії, який може збрехати, або сказати правду.

Але одного разу знайшовся чоловік, який вирішив розпізнати кожного з богів. Він ввійшов у храм і запитав бога, який стояв зліва:

- Хто стоїть поряд з тобою?
- Бог Правди, - такою була відповідь.

Тоді він запитав бога, який стояв у центрі:

- Хто ти?
- Бог Дипломатії, - була відповідь.

Останнє питання він задав богові, що стояв справа:

- Хто стоїть поряд з тобою?
- Бог Брехні, - була відповідь.

Тепер все зрозуміло, - сказав чоловік.

Що чоловік зрозумів із відповідей оракула?

76. (кейс тема «Структура філософії права (Логіка права»)

Одного разу на будівництві стався прикрий випадок: пропала цегла. Виконроб, обурений цим фактом, вирішив провести розслідування для того, щоб з'ясувати, хто ж зважився на такий зухвалий вчинок. З'ясувалося, що цеглу могли украсти або монтажник, або кранівник, або маляр. Виконроб якимось дивним чином з'ясував, що злодієм був лівша. Кожен із трьох підозрюваних зробив по два твердження:

• Монтажник: Я не лівша. Я не брав цеглу.

• Кранівник: Я лівша. Я не брав цеглу.

• Маляр: Я не лівша. Лівша брав цеглу

Виконроб виявив, що двоє з підозрюваних сказали правду, і тільки один не був лівшею. Визначте хто вкрав цеглу?

Джерело наданого матеріалу : URL : http://mlynove-nvk.edukit.volyn.ua/Files/downloads/informatyka_cikavi_zadachi_2-9_antonova.pdf

77. (кейс тема «Структура філософії права (Логіка права»)

Відомо, що один з гангстерів Чікаго, прізвиська яких Кольт, Сміт і Вессон, украв портфель із великою сумою грошей. На допиті кожен із них зробив три заяви.

• Кольт: Я не брав портфель. У день крадіжки я від'їжджав із Чікаго. Портфель украв Вессон.

• Сміт: Портфель украв Вессон. Якщо б я украв портфель, то не зізнався б. У мене і так багато грошей.

• Вессон: Я не брав портфель. Я давно шукаю гарний портфель. Кольт правий, він дійсно від'їжджав з Чікаго.

У ході слідства з'ясувалося, що у кожного з трьох дві заяви вірні, а третя – ні. Визначте хто вкрав портфель?

Джерело наданого матеріалу : URL : http://mlynove-nvk.edukit.volyn.ua/Files/downloads/informatyka_cikavi_zadachi_2-9_antonova.pdf

78. (кейс тема «Типи праворозуміння: природно-правові концепції права»)

Аргументуйте своє рішення з позиції присяжного судді на основі прочитаної справи Л.Фуллера «Справа спелеологів». Оцінюватиметься здатність дати особисту оцінку інформації, супровід висунутих тез, грамотність аргументацій щодо прочитаної ситуації

Джерело наданого матеріалу : URL : https://blog.pravo.ru/blog/524.html

79. (кейс тема «Типи праворозуміння: природно-правові концепції права»)

Лікар Грей перебував в депресії. Одну з його невиліковних хворих підтримував апарат штучного життєзабезпечення. Перш ніж втратити свідомість в останній раз, вона просила відключити апарат. Але консиліум лікарів з питань етики прийняв рішення, згідно з яким чинити будь-які дії, спрямовані на скорочення життя пацієнтки заборонено.

Грей не погоджувався із рішенням консиліуму лікарів, його турбувало, що було проігноровано бажання пацієнтки. Він також вважав, що відтермінування смерті пацієнтки за допомогою такого апарату лише відтерміновує страждання її родичів та друзів.

Але одного дня сталося неочікуване. Прибиральник зачепив силовий кабель, що вів до апарату життєзабезпечення, висмикнувши його з розетки. Апарат видав декілька попереджувальних сигналів. А на запитання прибиральника про дивні сигнали, Грей повідомив про відсутність підстав для хвилювання. В такій ситуації Грей вбачав позитивне її вирішення. Адже ніхто не зробив свідомих дій, спрямованих на скорочення життя пацієнтки. Все, що він зараз вчинив, залишаючи випадково відключений апарат, зводилось до того, що він не вжив жодних дій для продовження життя пацієнтки. Тепер він досяг бажаного результату без порушення інструкції та рішення консиліуму лікарів з питань етики.

Проаналізуєте поведінку лікаря Грея з позиції дотримання ним норм лікарської етики. Чи можна виправдати його бездіяльність, зважаючи на рішення пацієнтки щодо застосування евтаназії. На вашу думку, чи повинен понести лікар Грей відповідальність? Якщо так, то яку саме?

Джерело наданого матеріалу : Baggini J. The Pig That Wants to Be Eaten: 100 Experiments for the Armchair Philosopher. New York : Plume, 2006. 320 p.

80. (кейс тема «Типи праворозуміння: юридичний позитивізм»)

Аргументуйте свою правову позицію, чи слід нехтувати етичними принципами, щоби досягнути обґрунтованої мети на основі прочитаної справи Д'Амато «Судити не по закону, а по справедливості». Оцінюватиметься здатність дати особисту оцінку інформації, супровід висунутих тез, грамотність аргументацій щодо прочитаної ситуації

Джерело поданого матеріалу : URL : http://www.rulit.me/books/filosofiya-prava-kurs-lekcij-read-404492-32.html

81. (кейс тема «Типи праворозуміння: юридичний позитивізм»)

Французький правник Р. Давид у своїй всесвітньо відомій праці «Основні правові системи сучасності» писав: «… Слід підкреслити слабкість юридичних традицій і чуття права в Росії… Важливе породжене різницею історичного розвитку різне ставлення до права в Росії й в інших європейських країнах.

В усій континентальній Європі таким же чином, як і в Англії, право розуміється як природне доповнення моралі і як одна із підвалин суспільства. Цього не можливо сказати про Росію… Створене законодавчим шляхом, російське право являло собою не відображення свідомості і традицій народу, як в інших країнах Європи, а свавільне утворення самодержавця. Цей самодержавець був поставлений над законом. Юристи були скоріше слугами царя і держави, аніж слугами народу, їм не вистачало загального професійного духу.

…. Автори західних країн можуть скільки завгодно насміхатися над юстицією і суддями, висміювати їх слабкості; але ні один із цих авторів не уявляє собі суспільства, яке може жити без суду і без права: *ubi saciatas ibi jus / немає суспільства без права.* Таке уявлення мало кого шокувало в Росії …».

Чи згідні ви із судженням французького вченого щодо істинності виразу «юристи були скоріше слугами царя і держави, аніж слугами народу»? Наведіть власні доводи та аргументи

підтвердження або спростування такої позиції Як на вашу думку, чи взмозі юрист, навчений доктрині юридичного позитивізму, бути «слугою» не держави, а народу?

Джерело наданого матеріалу : Rene David Les Grand Systemes de Droit Contamporains. Paris, 1988. URL : https://archive.org/details/lesgrandssysteme0000davi

82. (кейс тема «Філософія свободи у праві»)

Ви розслідуєте вперше у своїй практиці груповий злочин про крадіжку і збут краденого металу. У справі заарештовано декілька підозрюваних. Терміни тримання обвинувачених під вартою минають, однак один з них завзято і переконливо заперечує свою участь у вчинені злочину та причетності до групи. Якщо Ви не отримаєте від нього визнання у вчиненні цього злочину. Вам доведеться звільнити його, а можливо і всіх інших з-під варти. Справа практично «розпадеться», тому що, вийшовши на волю, усі змовляться чи будуть переховуватись.

У бесіді зі старшими колегами один із них радить залякати «незговірливого», кинути його у «пресову» камеру до кримінальних елементів, показати йому кілька сфабрикованих протоколів допиту інших напарників, які ніби звинувачують його в співучасті. Після цього він зізнається у вчинені злочину. Ви шукаєте вихід із ситуації, ваші подальші дії. Оцінюватиметься здатність дати особисту оцінку інформації, супровід висунутих тез, грамотність аргументацій щодо прочитаної ситуації

83. (кейс тема «Філософія свободи у праві»)

Ви – адвокат. До Вас звертається відвідувач із проханням вести його справу. Через свої «зв'язки» Ви дізнались, що ця людина за час розгляду справи змінила кількох адвокатів. Як у даному випадку вчините ви? Оцінюватиметься здатність дати особисту оцінку інформації, супровід висунутих тез, грамотність аргументацій щодо прочитаної ситуації

84. (кейс тема «Філософія свободи у праві»)

Ви – адвокат, який здійснює захист обвинувачуваного у вбивстві. Надаючи правову допомогу на досудовому слідстві, під час конфіденційного побачення підзахисний зізнався вам, що він насправді вчинив злочин, але буде категорично заперечувати свою причетність до вбивства. Він сповістив вас, що має інформацію про спроби його друзів на волі вплинути на потерпілих, щоб змусити їх відмовитися від претензій, а також про деякі обставини, про які він дізнався лише тепер, та які можуть докорінно змінити його становище у справі. Для цього необхідно допитати двох свідків, які раніше не були допитані, оскільки слідчий про них не знав.

Як адвокат, ви роз'яснили клієнту і свідкам, що за надання завідомо неправдивих показань свідки притягується до кримінальної відповідальності. На це останні погодилися.

Зважаючи на аморальні дії обвинувачуваного, які ваші подальші дії: продовжите виконувати свій професійний обов'язок або повідомите компетентним органам про отриману конфіденційну інформацію та відмовитесь від захисту з таких мотивів. Оцінюватиметься здатність дати особисту оцінку інформації, супровід висунутих тез, грамотність аргументацій щодо прочитаної ситуації

85. (кейс тема «Філософія свободи у праві»)

Нижня палата парламенту Франції схвалила законопроект, згідно з яким школярі віком до 15 років, перебуваючи в будівлі школи або на її території, не повинні користуватися своїми смартфонами. У міністерстві освіти Франції вважають, що завдяки цій забороні учні зможуть приділяти більше уваги заняттям. У цій країні використання смартфонів заборонене шкільними адміністраціями майже в половині шкіл; однак керівники освітнього відомства вважають, що для введення подібних внутрішніх правил необхідна ще й законодавча основа. (Газета «Закон і бізнес», 16- 22 червня 2018 року, с. 16).

Яке рішення стосовно користування смартфонами учнями у школах ухвалили б ви? Якою є оцінка даного рішення з точки зору обмеження свободи та права на власності?

Джерело наданого матеріалу : URL https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/1_Plan_Pravorozuminnia.pdf

86. (кейс тема «Філософія свободи у праві»)

Селлі була однією з небагатьох мореплавців, чиє судно регулярно входило у відкриті води. Саме тому, опинившись у цих місцях, вона прислухалась до радіоефіру, щоб дізнатись, чи нема сигналів про прохання допомоги. Одного дня їй стало відомо про те, що в результаті вибуху на одному із суден десятки людей опинились в океанів без рятівних шлюпок. Вона негайно відправилась до них на допомогу. Водночас вона отримала й друге повідомлення. Риболовне судно її чоловіка тонуло, він потребував також допомоги. При цьому, щоб врятувати його, Селлі потрібно було ще більше віддалитись від тих десятків людей, котрі були в небезпеці. За умов погіршення погоди та відсутності інших рятувальних суден, Селлі було очевидно, що той, до кого вона відправиться надавати допомогу у другу чергу, ймовірно, вже потоне до того часу, поки вона прибуде на місце події.

Яке рішення щодо порятунку постраждалих ви б порадили прийняти Селлі? Чи доцільно у такому випадку обмежуватись позицією прагматизму?

Джерело наданого матеріалу : Baggini J. The Pig That Wants to Be Eaten: 100 Experiments for the Armchair Philosopher. New York : Plume, 2006. 320 p.

87. (кейс тема «Філософія свободи у праві»)

За одну хвилину Грегу потрібно було прийняти болісне рішення. До перетину залізничних шляхів, на яких він нині перебуває, стрімко наближався втративши управління потяг. Далі по дорозі від нього в тунелі працюють сорок людей. Якщо потяг буде рухатись в тому ж напрямку, то, ймовірно, вб’є багатьох з них.

Грег не може зупинити потяг. Але він може повернути перекладний важіль стрілки й спрямувати потяг на інший шлях. Далі по цьому другому шляху, у другому тунелі, працює лише п’ять чоловік. Кількість загиблих буде явно меншою.

Однак, якщо Грег поверне цей важіль, то свідомо накличе смерть цієї п’ятірки людей. Якщо ж він не торкнеться важеля, то його вини у смерті тих, хто загине у першому випадку не буде. Він повинен прийняти рішення: або викликати смерть декількох чоловік, або дозволити загинути ще більшій кількості людей.

Яке рішення щодо порятунку правників тунелів ви б порадили прийняти Грегу? Чи доцільно у такому випадку обмежуватись позицією прагматизму?

Джерело наданого матеріалу : Baggini J. The Pig That Wants to Be Eaten: 100 Experiments for the Armchair Philosopher. New York : Plume, 2006. 320 p.

88. (кейс тема «Філософія справедливості у праві»)

Ерік був постійним клієнтом кафе «Нест». Якість їжі та напоїв були посередні, але вони були помірно дешеві. Одного разу Ерік запитав власницю кафе, яким чином їй вдається зберігати такі низькі ціни. На що вона відповідала: «це дуже просто». Справа в тому, що всі її працівники є біженцями з Африки. Їм потрібно вижити, але знайти постійну роботу їм складно. Африканським працівникам дозволено спати в підвалі, їм також надаються мінімальне харчування та заробітна плата у п’ять фунтів на тиждень. Натомість, вони працюють цілий робочий день, шість разів на тиждень. Маючи такі мізерні витрати на заробітну плату, власниця закладу харчування може конкурувати з іншими, утримуючи низькі ціни та отримуючи прибуток. Вона вважає, що ситуація котра склалась всіх влаштовує: працівники отримали прилисток, щоб вижити, власниця кафе – прибуток, а клієнти – низькі ціни на послуги.

Незважаючи на аргументи власниці кафе, Ерік відчув, що як клієнт цього закладу, він бере участь в експлуатації персоналу. Але, якщо він виразить бойкот, чи сподобається це персоналу. Чи були робота та притулок у підвалі кращими, ніж нічого?

Яке рішення стосовно подальшого відвідування закладу харчування ухвалили б ви? Аргументуйте свою позицію. Якою є оцінка даного рішення з точки зору дистрибутивної та комутативної справедливості?

Джерело наданого матеріалу : Baggini J. The Pig That Wants to Be Eaten: 100 Experiments for the Armchair Philosopher. New York : Plume, 2006. 320 p.

89. (кейс тема «Філософія справедливості у праві»)

Перед групою з двадцяти людей, обраних для експедиції поставили складне завдання. Їм для проведення експериментальних досліджень на неосвоєній території буде надано визначену кількість одягу, їжі, води, ліків та предметів гігієни. До польоту їм потрібно визначити, за яким критерієм все це розподілити. Головне, що ніхто не знає з якими труднощами прийдеться зіштовхнуться під час проведення експедиції. Можливо, робота, яку потрібно буде виконати матиме фізичний, розумовий чи інший характер. Спочатку учасники експерименту першочергово вирішили, що все буде розподілено порівну: від кожного по здібностям, кожному по можливостям. Між тим один з учасників запитав: Якщо буде багато роботи і хтось відмовиться її виконувати, то чи справедливо буде нагороджувати його тим самим об'ємом благ як й інших? Відтак, потрібно визначити стимул, який би спонукав вносити свою частку у загальну роботу.

Чи погоджуєтесь ви з такою пропозицією? На вашу думку, чи означає справедливість рівний розподіл? Який критерій ви запропонували обрати учасникам експедиції для розподілу загальних благ?

Джерело наданого матеріалу : Baggini J. The Pig That Wants to Be Eaten: 100 Experiments for the Armchair Philosopher. New York : Plume, 2006. 320 p.

90. (кейс тема «Філософія рівності у праві»)

З метою подолання дисбалансу у складі трудового колективу, в ІТ компанії, в якій чоловіки складають 80% працівників, було встановлено вимогу: при наймі працівників на вакантні посади за наявності рівної кваліфікації кандидатів віддавати перевагу жінкам до моменту досягнення представництва жінок в компанії на рівні не менше 40%.

На вашу думку, чи не стало прийняте рішення проявом дискримінації чоловіків за ознакою статті та порушенням чинного законодавства України, яке забороняє робити вказівку на стать кандидата на посаду при розміщенні оголошень про наявність вакантного місця. Обґрунтуйте свою думку.

Джерело наданого матеріалу : URL : https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_9_copy.pdf

91. (кейс тема «Філософія рівності у праві»)

Законодавство країни Х. забороняє звільняти вагітних жінок і жінок, які знаходяться у декретній відпустці. У справі, яку розглядає суд, було достовірно встановлено, що роботодавець почав готуватися до звільнення працівниці тоді, коли вона тільки повідомила про свою вагітність (роботодавцем було розміщено оголошення про вакансію із перспективою кар'єрного зростання і вказівкою часу, коли така вакансія з'явиться, який співпадав із часом майбутнього звільнення працівниці), хоча й повідомив їй про звільнення вже після її виходу з декретної відпустки.

Як ви вважаєте, чи мало місце порушення встановленої заборони?

Джерело наданого матеріалу : URL : https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_9_copy.pdf

92. (кейс тема «Філософія рівності у праві»)

Законодавство держави С. передбачає як підставу для звільнення за ініціативою працедавця досягнення працівником пенсійного віку. При цьому в державі С. пенсійний вік для жінок і чоловіків є різним: для жінок – 60 років, для чоловіків – 65 років. До суду громадянкою держави С. подано позов про незаконність її звільнення після досягнення 60 років, оскільки чоловіки в аналогічній ситуації звільненню не підлягають. На думку позивачки, звільнення працюючих жінок тільки на тій підставі, що вони досягли пенсійного віку, який за національним законодавством є різним для жінок і чоловіків, є дискримінацією за ознакою статі.

На вашу думку, яке рішення має прийняти суд? Обґрунтуйте свою думку.

Джерело наданого матеріалу : URL : https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_9_copy.pdf

93. (кейс тема «Філософія рівності у праві»)

Громадянка В. звернулася до суду із позовом про визнання незаконною відмову в прийнятті на роботу. В позові вона повідомила, що підприємством було розміщено

оголошення про вакантну посаду машиніста бульдозера. Однак їй було відмовлено у прийнятті на цю роботу через те, що така робота є роботою зі шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок. Позивачка вважає, що відмова у прийнятті на вакантну посаду порушує її право на працю, яке має бути рівним із чоловіками.

На вашу думку, яке рішення має прийняти суд?

Джерело наданого матеріалу : URL : https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_9_copy.pdf

94. (кейс тема «Філософія рівності у праві»)

Чи погоджуєтесь Ви з твердженням: «право не взмозі прагнути матеріальної рівності людей, тому що тоді йому довелось би вести безсильну боротьбу з тим принципом, який є джерелом усього суспільного життя, з принципом індивідуальності. А якщо люди і фізично, і духовно відрізняються поміж собою, то природно, що і наслідки їх діяльності будуть різні.

І якщо в межах наданих їм сфер зовнішньої свободи одні досягають багатства другі – середнього достатку, треті – злидарюють, то з точки зору права ми маємо цілком нормальне явище… Право турбується не про те, щоб зробити усіх людей, наприклад, однаково заможними, а про те, щоб природна нерівність людей не перетворилась б на нерівність юридичну, щоб вона не приймала потворних форм і не впроваджувалася в поневолення одних людей іншими». Чи погоджуєтесь ви з доказами автора стосовно неможливості досягнення матеріальної рівності серед нерівних людей? Обґрунтуйте свою думку

Джерело наданого матеріалу : Петрова Л.В. Нариси з філософії права : навчальний посібник. Харків, 1995.

95. (кейс тема «Філософія рівності у праві»)

Німецький філософ Г.В.Ф. Гегель у питанні досягненні матеріальної рівності серед нерівних людей міркував: «Коли стверджують, що власність повинна бути рівною, то безглуздя цього легко показати на наслідках такої рівності. Якщо все майно оцінити і розділити на рівні частини, то можна спостерігати ситуацію, коли рівні долі надані індивідам з різними потребами та особливостями. Відповідно зовнішньо рівне знову постане нерівним».

Чи погоджуєтесь ви з доказами автора стосовно неможливості досягнення матеріальної рівності серед нерівних людей? Обґрунтуйте свою думку.

Джерело наданого матеріалу : Петрова Л.В. Нариси з філософії права : навчальний посібник. Харків, 1995.

96. (кейс тема «Філософія рівності у праві»)

Джон та Маргарет вирішили придбати різдвяні подарунки трьом своїм синам: чотирнадцятирічному Метью, дванадцятирічному Марку та десятирічному Люку. Люблячі батьки завжди намагались відноситися до своїх дітей однаково. У цьому році вони запланували витратити на кожного по 100 фунтів стерлінгів.

Спочатку здавалось, що похід по магазинам пройде без проблем, адже дуже швидко вони знайшли те, що шукали: переносні консолі для комп'ютерної гри Play по ціні 100 фунтів стерлінгів кожна. Але, коли вони зібрались віднести ці три консолі на касу, Джон помітив спеціальну пропозицію магазину Там було вказано про те, що якщо покупці придбають дві найновіші консолі PlayPlusMax по 150 фунтів кожну, то їм безкоштовно нададуть консоль Play. Відтак, батьки могли витратити таку ж суму коштів, але отримати за неї товари більш високої якості. Така акційна покупка, на думку Маргарет, призведе до нерівності, оскільки один з хлопців отримає менше ніж інші. Натомість, Джон, зауважив, що придбання новітнього зразку іграшок – не поганий вибір. Ніхто з синів не отримує гіршого подарунку, ніж отримав би, а навпаки, двом з них дістанеться дещо краще. До того ж, якщо не прийняти акційну пропозицію, то двоє з дітей матимуть гірші подарунки, ніж могли би отримати.

Яке рішення стосовно придбання різдвяних подарунків ухвалили б ви?
Аргументуйте свою позицію. Якою є оцінка даного рішення з точки зору фактичної та формальної рівності?

Джерело наданого матеріалу : Baggini J. The Pig That Wants to Be Eaten: 100 Experiments for the Armchair Philosopher. New York : Plume, 2006. 320 p.

97. (кейс тема «Філософія істини в праві»)

У праці «Досвід» М. Монтень констатував: «… А поки що, бо ми самі установлюємо правила нашої поведінки, ми приречені на жахливий хаос. Кожен мусить підкорятись законам своєї держави. … Але що це означає, як не те, що ми мусимо керуватися випадковими правилами? Істина повинна бути загальновизнаною та скрізь однаковою. … істина не залежить від того, як її уявляють перси чи індійці… Але чи загальновизнані та скрізь однакові закони? Підкорятися законам своєї країни – це довіритися хвильному, бентежному потоку думок кожного державця, які будуть змальовувати справедливість кожний по-своєму і надавати їй різні втілення залежно від того, як будуть змінюватись їх пристрасті. Що це за благо, яке я вчора бачив у шані та яке завтра вже не буде таким, і яке переїзд через яку-небудь річку перетворює в злочин? Що це за істина, яку обмежують гори і яка робиться неправдою по той бік гір?»

Що своїми висловлюваннями хотів сказати автор? Чи погоджуєтесь ви з доводами про абсолютний та мінливий характер істини в праві? Обґрунтуйте свою думку

Джерело наданого матеріалу : Петрова Л.В. Нариси з філософії права : навчальний посібник. Харків, 1995.

98. (кейс тема «Філософія покарання»)

Бартек та Йола Бяли – це пара, яка одружена чотири роки. Кілька років вони хотіли дитину, але виявили, що з біологічних причин вони можуть мати дитину лише шляхом штучного запліднення. Вони звернулись до клініки лікування доктора Стрейнджлав, і він погодився зробити цю операцію за плату 10 тис. доларів США.

У день запліднення працівник лабораторії доктора Стейнджлава, Філ Дрессардж, із запізненням з'являється на роботу у стані похмілля, оскільки ніч перед тим він розважався із друзями. Оскільки він втомлений, то бере біологічний матеріал іншої пари – Марека та Марії Чарне, афро-американської пари, і дає їх доктору Стрейнджлаву. Доктор Стейнджлав, зазвичай, перевіряє роботу Філа, але сьогодні у нього серед працівників з'явилась нова вродлива медсестра Кася, і вона його відволікає, тому він забуває здійснити подвійну перевірку і упевнитись у тому, що біологічний матеріал для запліднення правильної пари.

Йола вагітніє, але оскільки вони з Бартеком занепокоєні процедурою, крізь яку їм довелось пройти, вони вирішують нікому не говорити, що дитину було зачато шляхом штучного запліднення і запевняють усіх, що дитину було зачато природнім шляхом. У день, коли дитина народжується, присутній батько Бартека, Роберт. Він в шоці, коли дитина народжується і виявляється, що це – афро-американець, а не білий, як Бартек і Йола. Він одразу припускає, що йоло зв'язалась із афро-американцем, в нього піднімається тиск, і з ним стається серцевий напад, що призводить до його смерті.

Бартек та Йола подають в суд щодо відшкодування збитків. Марек та Марія подають в суд щодо відшкодування збитків. Дружина Роберта позивається до суду як його спадкоємиця. Вони всі позиваються проти доктора Стрейнджлава, Філа та Касі.

На вашу думку, хто повинен нести відповідальність? Хто повинен сплатити компенсацію? В яких розмірах? Яку суму буде присуджено кожному позивачу? Обґрунтуйте свою думку.

99. (кейс тема «Філософія правосуддя»)

Аргументуйте своє рішення з позиції вибору присяжних по справі підсудного Боба Джонса. Яких із запропонованих присяжних Ви би потенційно відібрали для цієї справи. Оцінюватиметься здатність дати особисту оцінку інформації, супровід висунутих тез, грамотність аргументацій щодо прочитаної ситуації

100. (кейс тема «Філософія покарання»)

Елеонор захоплювалась своїм новим підключенням до Інтернету. Вона звикла встановлювати зв'язок із всесвітньою мережею через телефон, їй дуже подобалось, що в неї

постійний доступ до потрібної інформації, значно швидше, ніж раніше. В додаток до цього, так склалось, що все це вона отримувала абсолютно безкоштовно.

Але, якщо вести мову про абсолютну безкоштовність, то це лише умовно…За такі послуги Елеонор нічого не платила, оскільки вона використовувала під'єднання WI-FI свого сусіда. Така мережа дозволяла будь-якому комп'ютеру, який знаходився в межах доступу потрібного програмного та апаратного забезпечення, підключитись без проводів до швидкісного Інтернету. Так сталось, що квартира Елеонор знаходилась настільки близько до квартири її сусіда, що вона могла скористатись таким підключенням до Інтернету.

Елеонора не вважала це крадіжкою, оскільки за будь яких умов сусід залишався з підключеним Інтернетом. Вона лише використовувала надлишки його швидкісного з'єднання. Крім того, комп'ютерна програма «Soft» слідкувала за тим, щоб під час користування Інтернет з'єднанням швидкість передачі даних на комп'ютері сусіда практично не зменшувалась. Як результат – Елеонор користувалась підключенням сусіда до Інтернету, без нанесення незручностей та шкоди йому.

Проаналізуєте поведінку Елеонор у змодельованій ситуації. На вашу думку, чи можна кваліфікувати її дії як крадіжку? Обґрунтуйте свою думку.

Джерело наданого матеріалу : Baggini J. The Pig That Wants to Be Eaten: 100 Experiments for the Armchair Philosopher. New York : Plume, 2006. 320 p.

101. (кейс тема «Філософія покарання»)

Коли Річард підійшов до банкомату, його очікувала приємна несподіванка. Зробивши запит на 100 фунтів стерлінгів, він отримав 1000 фунтів стерлінгів. Повернувшись додому, Річард перевірив свій рахунок по Інтернету та побачив, що й насправді з його рахунку була знята сума лише у 100 фунтів стерлінгів. Річард вирішив відкласти гроші у безпечне місце, очікуючи, що банк швидко виявить помилку та звернеться з вимогою повернути кошти. Але минали тижні, а грошових запитів не було. Через два місяці Річард вирішив, що цю суму в нього вже ніхто не поверне, а тому прийняв рішення здійснити перший внесок при купівлі автомобіля. Однак по дорозі до компанії автопредставництва він почав відчувати докори сумління, розмірковуючи, чи не мали його дії ознак крадіжки. При цьому, він намагався переконати себе у тому, що це не так. Аргументував це тим, що спеціально він гроші не брав, їх він отримав випадково. Що стосується банку, то для нього така сума незначна, більш того, однозначно проводиться страхування таких випадків. У ситуації, яка склалась тільки провина банку. Йому потрібно створити більш безпечну систему видачі коштів. Це не крадіжка. Це лише збіг обставин.

Чи погоджуєтесь ви з міркуваннями Річарда. Обґрунтуйте свою думку.

Джерело наданого матеріалу : Baggini J. The Pig That Wants to Be Eaten: 100 Experiments for the Armchair Philosopher. New York : Plume, 2006. 320 p.

102. (кейс тема «Філософія покарання»)

Підозрюваний у злочині виглядав непохитним. Саме він заклав вибуховий пристрій, який, як він обіцяв, забере життя сотні людей. Тільки він знав де знаходиться цей небезпечний пристрій, і не говорив про це.

Розум слідчого Хейді підказував, якби інсценувати погрози катування й почати застосовувати їх, підозрюваний «зламається психологічно», почне давати показання, можливо, й не одразу.

Слідчого Хейді роздирали протиріччя. Він завжди виступав проти тортур, але й усвідомлював, що це може бути єдиний спосіб врятувати сотні людей від смерті та каліцтв. Якщо він не надасть наказ розпочати допит таким способом, то, чи не прирече тим самим своєю нерішучістю невинних людей на загибель?

Яке рішення щодо проведення допиту підозрюваного та порятунку цивільних ви б порадили прийняти Хейді?

Джерело наданого матеріалу : Baggini J. The Pig That Wants to Be Eaten: 100 Experiments for the Armchair Philosopher. New York : Plume, 2006. 320 p.

103. (кейс тема «Філософія правосуддя»)

Суддя надзвичайно любить коштовні прикраси. Її чоловік, успішний підприємець, дарує їй різні коштовності. Жінка часто їх змінює та носить із задоволенням, зокрема, і під час судового засідання.

Проаналізуєте поведінку судді у змодельованій ситуації під кутом зору дотримання нею норм чинного законодавства та норм суддівської етики. Чи можливо таку поведінку судді кваліфікувати як неправомірну та порушувати питання про притягнення її до юридичної відповідальності? Оцінюватиметься здатність дати особисту оцінку інформації, супровід висунутих тез, грамотність аргументацій щодо прочитаної ситуації

Джерело наданого матеріалу : URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/Curriculum_Jud_Ethics_print.pdf

104. (кейс тема «Філософія правосуддя»)

Суддя у соціальних мережах викладає фото, на яких він сфотографований у місцях свого улюбленого відпочинку – на тропічному острові, на яхті біля лазурового узбережжя, на автоперегонах позашляховиків.

Проаналізуєте поведінку судді у змодельованій ситуації під кутом зору дотримання ним/нею норм чинного законодавства та норм суддівської етики. Чи можливо таку поведінку судді кваліфікувати як неправомірну та порушувати питання про притягнення його/її до юридичної відповідальності? Оцінюватиметься здатність дати особисту оцінку інформації, супровід висунутих тез, грамотність аргументацій щодо прочитаної ситуації

Джерело наданого матеріалу : URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/Curriculum_Jud_Ethics_print.pdf

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «Філософія права» на підсумковому контролі

Екзамен має на меті визначення наявності в особи, що вивчила навчальну дисципліну «Філософія права» сформованого професійного світогляду, комунікативних компетентностей, креативних навичок знаходження, критичного аналізу актуальних фахових проблем у сферах правотворення, правозастосування та правотлумачення, розуміння філософсько-правових концепцій та продукування інноваційних ідей, спрямованих на оцінювання соціологічних, психологічних, політичних, позитивних, етичних та екзистенційних аспектів феномена права, вияву детермінантів його оптимізації та розвитку у сучасній Україні.

Разом із тим, у межах екзамену перевіряється й оцінюється не тільки науково-теоретична, а й практична підготовка здобувачів вищої юридичної освіти, а саме: здатність обирати із різноманіття філософсько-методологічного інструментарію доктрин та концепцій права необхідні підходи та методи для аналізу конкретної правової ситуації; здатність формулювати необхідні положення, узагальнення, оцінки, висновки та рекомендації під час застосування філософсько-правових понять та категорій на практиці; здатність застосовувати принципи права, оціночні філософсько-правові поняття для розв'язання складних задач та проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

Екзамен з навчальної дисципліни «Філософія права» складається з суми балів за три екзаменаційні питання (два запитання з блоку теоретичних питань, кожне оцінюється максимально 20 балів та одного запитання з блоку практичних завдань (кейсів), яке оцінюється максимально 10 балів).

Усна відповідь	**Критерії оцінювання**
18-20 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усної відповіді, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань використовуючи при цьому, в окремих випадках, приклади з практики та посилання на чинні нормативно-правові акти. Володіє відповідною науковою термінологією та правильно і змістовно надає відповіді на уточнюючі та додаткові

	запитання.
14-17 балів	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усної відповіді. При викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. На окремі додаткові запитання здебільшого розкриває зміст теоретичних питань.
10-13 балів	В цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усної відповіді, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання практичних прикладів, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Не вміє робити певні узагальнення та висновки та на окремі додаткові запитання надає поверхневі відповіді.
5-9 балів	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усної відповіді, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Володіє лише базовою науковою термінологією. Допускає істотні помилки при обґрунтуванні відповіді на додаткові та уточнюючі запитання або не надає таких відповідей.
1-4 бали	Не аргументовано та без обґрунтування дає відповіді на питання, допускає помилки під час усної відповіді, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому грубі помилки. Володіє лише незначною частиною базової наукової термінології та на додаткові запитання не надає відповіді.

2 частина – вирішення практичного завдання з навчальної дисципліни «Філософія права», яке оцінюється в 10 балів.

Вирішення практичного завдання оцінюються за такими критеріями:

8-10 балів (високий рівень) виставляються за повну, ґрунтовну, аргументовану відповідь, уміння розкрити та обґрунтувати тему задачі, здатність аналізувати, порівнювати, виділяти головне; чітко висловлювати власні судження і особисте ставлення до проблеми, відповідь відзначається системністю, послідовністю, логічністю викладу думок і творчим підходом.

5-7 бали (достатній рівень) виставляються за повну, аргументовану відповідь, абітурієнт аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування, але допускає незначні неточності у розкритті змісту й логіки викладу вирішення задачі.

3-4 балів (середній рівень) виставляється за поверхову відповідь на питання задачі; абітурієнт плутає поняття, допускає неточності у вирішенні завдання; відсутня здатність аналізувати й узагальнювати.

1-2 балів (низький рівень) виставляється за неповну, не аргументовану відповідь на питання задачі, абітурієнт не володіє достатніми знаннями нормативно-правових актів, не знає наукових фактів, визначень; відсутня здатність аналізувати.

Знання здобувачів вищої юридичної освіти з курсу «Філософія права» оцінюються за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) – заслуговує здобувач освітнього рівня бакалавр, який всебічно і глибоко володіє програмовим матеріалом, володіє базовим категорійно-понятійним апаратом філософії права; може орієнтуватися в типології та характеристиках основних типів праворозуміння, їх ціннісному потенціалі; вміє критично аналізувати та синтезувати актуальну філософсько-правову інформацію та здатний на її основі формулювати необхідні положення, узагальнення, оцінки, висновки та рекомендації під час застосування філософсько-правових понять та категорій на практиці; розуміє специфіку та шляхи розв’язання практичного завдання; вміє обґрунтовувати

проєкти правових рішень, давати розгорнуту юридичну аргументацію, засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою та може аналізувати інформацію з різних джерел (доктринальних, нормативних, правозастосовних); здатен продукувати нові думки та ідеї стосовно оцінки правових явищ у сферах правотворення, правозастосування та правотлумачення та вільно їх висловлювати.

оцінку «добре» (80-89 балів, B) – заслуговує здобувач освітнього рівня бакалавр, який повністю опанував і вільно володіє програмовим матеріалом, має системні знання по тематиці визначених у програмі двох модулів, зокрема, щодо розуміння специфіки предмету та структури філософії права та місця останньої в системі юридичних наук; витоків формування, характеристики основних типів праворозуміння; змісту філософських категорій (свободи, справедливості, рівності, істини, відповідальності, вини), їх нормативного закріплення у публічному та приватному праві; інтерпретує мету покарання в контексті теорій, які визнають та заперечують право держави карати та ін.; розуміє специфіку та шляхи розв'язання практичного завдання; має здатність до самостійного пошуку новітньої інформації у сфері філософії права; розуміє специфіку та шляхи розв'язання практичного завдання; засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою та може аналізувати інформацію з різних джерел (доктринальних, нормативних, правозастосовних), здатен продукувати нові думки та ідеї стосовно оцінки правових явищ у сферах правотворення, правозастосування та правотлумачення, однак, не в усіх питаннях добирає чітку аргументацію для обґрунтування своєї позиції та думки.

оцінку «добре» (70-79 бал, C) – заслуговує здобувач освітнього рівня бакалавр, який у загальному навчальну програму опанував, але є незначні прогалини у знаннях специфіки розуміння філософсько-правової проблематики, характеристики методологічного інструментарію, змісту філософсько-правових понять та категорій тощо; розуміє специфіку та шляхи розв'язання практичного завдання; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію, що стосується оцінки філософсько-правових явищ у сферах правотворення, правозастосування та правотлумачення, засвоїв основну літературу, але без поглибленого аналізу рекомендованих додаткових джерел (доктринальних, нормативних, правозастосовних), які представлені програмою;

оцінку «задовільно» (60-69 бали, D) – заслуговує здобувач освітнього рівня бакалавр, який знає основний програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшої наукової або/та практичної роботи й використання його у майбутній професії, ознайомлений лише з основною літературою, без поглибленого аналізу рекомендованих додаткових джерел (доктринальних, нормативних, правозастосовних), які представлені програмою, при цьому допускає помилки при визначенні специфіки розуміння філософсько-правової проблематики, характеристики методологічного інструментарію, змісту філософсько-правових понять та категорій тощо; при виконанні практичного завдання не розуміє у повному обсязі специфіку та способи його розв'язання, хоча при вказівці на помилки, може знайти шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (50-59 бали, E) – заслуговує здобувач освітнього рівня бакалавр, який володіє основним програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшої фахової діяльності, однак, виконання завдань задовольняє мінімальне розуміння філософсько-правової проблематики, змісту категорійно-понятійного апарату, а при виконанні практичного завдання не розуміє у повному обсязі специфіку та способи його розв'язання й при вказівці на помилки, не може одразу ж знайти шляхи їх усунення.

оцінка «незадовільно» (35-49 балів, FX) – виставляється здобувачеві освітнього рівня бакалавр, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, при виконанні передбачених програмою практичних завдань не розуміє специфіку та способи його розв'язання, а при вказівці на допущені принципові помилки не може знайти шляхів їх усунення.

оцінка «незадовільно» (0-35 балів, F) – виставляється здобувачеві освітнього рівня бакалавр, який не може продовжувати навчання за відповідним освітнім рівнем, оскільки

не готовий до пошуку, оброблення та аналізу інформації, не може продукувати нові думки та ідеї стосовно оцінки філософсько-правових явищ та допускає принципові помилки при виконання передбачених програмою практичних завдань. Загалом, студент не знає основних положень навчальної дисципліни, не володіє навчальним матеріалом, виконує лише елементи завдань, потребує постійної допомоги викладача.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)															**Кількість балів (екзамен)**	**Сумарна кількість балів**
Змістовий модуль 1.						**Змістовий модуль 2.**									**50**	**100**
Т1	**Т2**	**Т3**	**Т4**	**Т5**		**Т6**	**Т7**	**Т8**	**Т9**	**Т10**	**Т11**	**Т12**	**Т13**	**Т14**		
3	**6**	**6**	**6**	**4**		**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**2**	**2**		

Т1, Т2…..Т 15 теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	Відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	Добре
Задовільно	D (60-69)	Задовільно
	E (50-59)	Достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Зарахування результатів неформальної освіти

Якщо здобувач освіти отримав знання окрім формальної освіти у неформальній/інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно положення «Про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» та рішення кафедри (на основі аргументування викладача, що тематика семінарів, вебінарів, воркшопів, тренінгів, у яких взяв участь студент підтверджується сертифікатом, програмою, а також відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю тощо).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Актуальні проблеми філософії права / за ред. О. М. Балинської, А. С. Токарської. Львів : Магнолія, 2026. 572 с.
2. Александрова О. С., Горбань О. В., Мартич Р. В. Філософія права : навчально-методичний посібник. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 126 с.
3. Козюбра М. І. Практична філософія права : монографія. Київ : Дух і Літера, 2024. 496 с.
4. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права : навчальний посібник. Львів : Медицина і право, 2021. 256 с.
5. Скиба Е. Методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи (для здобувачів вищої освіти першого курсу освітнього рівня «бакалавр»). Дніпро : ДДУВС, 2024. 74 с.
6. Костицький В. В. Історія української філософії права : монографія. 2025. 474 с.
7. Сливка С. С. Філософія права. Т. 8 : Систематичний курс. Ексклюзивна модуляція : підручник. Київ : Людмила, 2025. 336 с.
8. Сливка С. С., Романова А. С. Філософія права : підручник. Львів : Растр-7, 2024. 212 с.
9. Мелкевік Б. Вступ до філософії права : монографія / пер. з фр. М. Колеснік ; за наук. ред. Л. В. Ярмол. Київ : КНТ, 2024. 122 с.
10. Філософія права : хрестоматія / уклад. Н. Є. Доній ; Пенітенціарна академія України. Чернігів : ПАУ, 2025. 459 с.
11. Філософія права : навчально-методичний посібник для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня та дистанційного навчання / уклад. О. П. Кивлюк. Вінниця : Твори, 2024. 59 с.
12. Філософія і право : тези доповідей XXI Міжнародної наукової конференції аспірантів та студентів, 21 травня 2025 р. Харків : Право, 2025. 234 с.

Додаткова:

1. Водянніков О. Гендерна рівність: теорія і практика в порівняльному конституційному праві. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/3/4/502224.pdf (дата звернення: 13.08.2026).
2. Гоцуляк Ю. В. Правове буття як фундаментальна категорія праворозуміння: становлення та сучасність : монографія. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 312 с.
3. Грищук О. В., Слюсарчук Х. Т. Лібералізм та комунітаризм у філософсько-правовому вимірі : монографія. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 209 с.
4. Торяник В. М., Макушев П. В. Філософія права та соціологія права (в схемах та визначеннях) : навчально-методичний посібник. Дніпро : Дніпровський гуманітарний університет ; Гельветика, 2020. 244 с.
5. Іванова Н. В. Природа і форми буття права: філософсько-правова інтерпретація правової реальності. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.78.
6. Савченко В. О. «Дві концепції свободи» Ісаї Берліна та свобода волі в цивільному праві. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2025. № 2 (109). С. 66–79. DOI: https://doi.org/10.32631/v.2025.2.06.
7. Подковенко Т. О. Проблема легітимності права: традиційні та сучасні підходи. Галицькі студії: Юридичні науки. 2025. № 10. DOI: https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2025-10-4.
8. Щербай І. Філософсько-правове обґрунтування реалізації прав та свобод людини. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2025. Т. 12, № 3 (47). С. 340–346. DOI: https://doi.org/10.23939/law2025.47.340.

Посилання на інформаційні ресурси в інтернеті, відео-лекції, інше методичне електронне забезпечення навчальної дисципліни «Філософія права».

Сайт Європейського суду з прав людини:
https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c

Сайт Конституційного Суду України: http://www.ccu.gov.ua/
Сайт Верховного Суду України: https://supreme.court.gov.ua/supreme/
Сайт Верховної ради України: https://rada.gov.ua/
Методологічне забезпечення навчальної дисципліни https://law.chnu.edu.ua/courses/

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- *допускається за умови* дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- *додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ *можуть визначатися* викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.